

DATUM 2023-08-18
DIARIENR 0078/2023

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys remissyttrande över betänkandet En uppväxt fri från våld – en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70, S2023/00244)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vård- och omsorgsanalys) har enligt sin instruktion till uppgift att ur ett patient-, brukar-, och medborgarperspektiv följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvård, tandvård och omsorg. Det är från detta perspektiv som Vård- och omsorgsanalys yttrande tar sin utgångspunkt.

Övergripande kommenterar

Barns våldsutsatthet berör hela samhället. Våld mot barn får stora konsekvenser – ytterst för de utsatta barnen, men också för samhället i stort. Vi anser liksom utredningen att det är angeläget att åstadkomma en ambitionshöjning för att stärka arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn. Vi delar också utredningens bild att barns utsatthet för våld och förtryck är en folkhälsofråga. Vi tillstyrker därför förslaget att en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn knyts till det befintliga strukturer för folkhälsoarbetet.

Vi anser att utredningen har ett tydligt barnrättsperspektiv. Vi välkomnar också att utredningen lyfter betydelsen av att barnens erfarenheter tas tillvara i strategiarbetet genom att involvera dem på olika sätt. Det kan inte nog understrykas att det är viktigt att utgå från barnens perspektiv i arbetet att kartlägga och analysera deras behov av stöd, från förebyggande insatser till stöd i akuta skeden, efter placering och i öppna former. Vi tillstyrker också förslaget att en myndighet (Folkhälsomyndigheten) får det övergripande ansvaret att samordna arbetet med strategi och att uppdraget inkluderas i myndighetens instruktion. Det ger förutsättningar för ett långsiktigt och systematiskt utvecklingsarbete. Det skapar även förutsättningar för regeringen till en mer sammanhållen styrning.

Vi hade gärna sett en tydligare beskrivning av hur föreslagen strategi förhåller sig till befintliga nationella strategier och handlingsplaner inom närliggande områden. Utan den är det svårt att skapa sig en bild av på vilket sätt den föreslagna strategin kan förväntas bidra till en mer sammanhållen nationell styrning för att förebygga och bekämpa våld mot barn. På våldsområdet finns idag många parallella regeringsuppdrag som även inkluderar barn och unga.

Utredningen har inte pekat ut regionerna som en aktör i strategin. Vi ser hälso- och sjukvårdens olika verksamheter (till exempel BVC, ungdomsmottagningar och tandvård) som viktiga i arbetet för att uppnå strategins mål, inte minst i det förebyggande arbetet och att upptäcka barn som utsätts för våld. Vi anser därför att det behöver tydliggöras på vilket sätt regionerna inkluderas i strategiarbetet.

Vårt yttrande fokuserar på att lämna synpunkter på strategins mål och struktur och lämnar endast några övergripande medskick gällde föreslagna insatsområden med tillhörande förslag. Vi avstår från att yttra oss om målområde 4 som handlar om brottsprocessen.

Sammantaget ställer sig Vård- och omsorgsanalys positiv till utredningens förslag. I avsnitten nedan kommenterar vi några av utredningens förslag.

Synpunkter på enskilda förslag

14.5 Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Vi tillstyrker förslaget. Utredningen föreslår att Folkhälsomyndigheten ska få uppdraget att verka för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling på nationell, regional och lokal nivå. Vi ser att detta uppdrag bör prioriteras i ett initialt skede eftersom implementeringen av metoder och arbetssätt förutsätter kunskaper om vilka metoder som är effektiva utifrån bästa tillgängliga kunskap (vetenskap och beprövad erfarenhet). Vi ser också att det är angeläget att initialt utveckla arbetssätt för hur kunskapsförmedlingen till kommuner och regioner ska gå till så att kunskapen når ut i verksamheterna och ytterst till personalen.

14.6 Ett antal nationella aktörer ska bidra särskilt i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål

Strategin förutsätter samverkan mellan många aktörer på en övergripande nivå. Vård- och omsorgsanalys är en av dessa aktörer. Vi ställer oss positiva till förslaget att bidra i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål utifrån vår instruktion och vår roll som en oberoende analysmyndighet.

14.7 Länsstyrelserna ska stödja arbetet

Vi tillstyrker förslaget att länsstyrelserna åläggs ett särskilt ansvar att stödja det lokala och regionala arbetet för att uppnå strategins mål genom att utvidga nuvarande förordning om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor så att det omfattar alla former av våld mot barn. Vi vill särskilt uppmärksamma att de funktioner som behöver samordnas måste utgå från de ungas perspektiv. Det är därför bra att utredningen tydligt pekar på betydelsen av sektorsövergripande planer och arbete.

Vi delar utredningens bild att införandet av effektiva metoder, arbetssätt och kunskapsstöd i regionala och lokala verksamheter som riktas sig mot barn är angeläget för att stärka kvaliteten i såväl det förbyggande, vårdande, behandlade och stödjande arbetet. Vi ser däremot ett behov av att tydliggöra hur länsstyrelsens roll förhåller sig till den nationella kunskapsstyrningsorganisationen och de regionala stödstrukturerna (RSS).

14.8 Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

Vi tillstyrker förslaget att inrätta en ny lag med bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Däremot anser vi att man bör avvakta den pågående beredningen av en ny socialtjänstlag innan den föreslagna får sin slutliga utformning, för att undvika risk med dubbelreglering inom socialtjänsten. I utredningen *Hållbar socialtjänst. En ny socialtjänstlag* (SOU 2020:47) låg bland annat det förbyggande arbetet i fokus för utredningens förslag.

14.8.2 Kommunerna ska kartlägga och analysera behoven samt upprätta planer för de åtgärder som man avser att vidta

Vi delar utredningens bild att många kommuner behöver stöd i genomförandet av det kartläggnings- och analysarbete som denna reglering kräver. Vi ställer oss därför positiva till utredningens förslag att Folkhälsomyndigheten i samarbete med andra myndigheter tar fram nationella kunskapsstöd (14.3) och att länsstyrelserna ska stödja de lokala aktörerna (14.7). Samtidigt vill vi betona att det är angeläget att följa upp kommunernas förutsättningar att omsätta kunskapsstöden så att de når ut och in i verksamheterna. Kunskapsstyrningen behöver generellt stärkas i kommunerna. Utredningen lyfter också flera grundläggande förutsättningar som måste finnas på plats för att målen ska nås – det handlar bland annat om tid, kompetens, verktyg och förmågor för att genomföra behovs- och utvecklingsarbete i kommuner och regioner. Vår bild är att dessa förutsättningar saknas till stor del i verksamheterna idag – inte minst i mindre kommuner och regioner. Det kan därför finnas skäl att först låta ett mindre antal kommuner genomföra arbetet och dra lärdomar från det innan förslaget breddinförs.

14.12 Utvärdering av strategins genomförande

Vi tillstyrker förslaget att Statskontoret ges i uppdrag att utvärdera strategins genomförande i sin helhet. Det är angeläget att både följa upp och utvärdera satsningens måluppfyllelse och vilka effekter arbetet får för dem som ytterst berörs – barn och unga. Vi välkomnar en dialog med regeringen för att diskutera ett eventuellt kompletterande utvärderingsuppdrag till Vård- och omsorgsanalys utifrån ett patient- och brukarperspektiv.

15. Prioriterade insatsområden och åtgärder

Utifrån ett barnperspektiv hade vi önskat att strategin hade lagt större tyngdpunkt på socialtjänstens utredningsprocess. Vi anser att det är ett viktigt steg för att öka barns tillgång till stöd och den hjälp de har rätt till. Vi uppfattar att våldsutsatta barn inte alltid får det stöd och den hjälp de har rätt till, och att det bland annat kan bero på socialsekreterarnas kompetens och förutsättningar att handlägga dessa svåra ärenden. En särskilt försvårande omständighet i detta skede är föräldrarnas rätt till information och involvering i processen.

Utifrån ett uppföljning- och utvärderingsperspektiv bör man överväga om insatsområden kan preciseras ytterligare för att underlätta möjligheterna att utvärdera strategin. Det förekommer att formuleringarna av insatsområden inom ett och samma målområde kan uppfattas som överlappande (till exempel insatsområde 2 och 3 inom målområde 3).

15.3.2 Barns delaktighet i utformningen, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas.

Vi välkomnar utredningens förslag att socialtjänsten ska försäkra sig om att barnet förstår den information som ges. Vi vill samtidigt understryka att det även är angeläget att undersöka hur barns åsikter och synpunkter tas tillvara – inte minst kopplat till den

våldsutsattas ambivalenta känslor att berätta om vad de varit med om, vilket i värsta fall kan leda till att hen tar tillbaka lämnade uppgifter med följderna att insatsen avslutas.

Vi ställer oss också positiva till utredningens förslag att den individuella uppföljningen behöver stärkas och att en utredning bör tillsättas för att undersöka hur socialtjänsten kan följa upp barn som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld. Vi delar utredningens bild att det är angeläget att se över hur uppföljningen av de insatser som barn och unga får kan ytterligare stärkas. Förslaget har en tydlig koppling till artikel 19.2 i lagen (2018:1197) om Förenta nationers konvention om barnets rättigheter. I detta sammanhang kan också nämnas att vi upplever att denna rättighet i övrigt har en något undanskymd roll i de insatsområden som presenteras.

15.3.4 Samverkan och samordning ska stärkas

Vi ställer oss positiva till att rikta insatser för att stärka samverkan och samordning för våldsutsatta barn. Vi delar utredningens bild att det krävs en förbättrad samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård och välkomnar förslaget att utreda hur regleringen eventuellt kan stärkas mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Vi bedömer dock att våldsutsatta barn även är i behov av stärkt samverkan inom socialtjänsten. Exempelvis mellan barn- och vuxenenheter i samband med att barnet fyller 18 år. När en placering avslutas kan det även finnas behov av stärkt samverkan mellan barnenheten och ekonomiskt bistånd.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Jean-Luc af Geijerstam. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Catarina Eklundh Ahlgren, analyschefen Caroline Olgart Höglund och tf projektdirektören Ida Nyström deltagit. Projektdirektör Marianne Svensson har varit föredragande.

Jean-Luc af Geijerstam

Marianne Svensson